

COMMENTAAR

Spel of hel

Energie besparen heeft iets van de vroegere gymles op school. Leuk voor de sterkste spelers, een hel voor de zwaksten.

Essent zet meestal rond drie uur de daguitslagen online. Zoveel kuub gas heeft u eergisteren gebruikt, en zoveel kilowattuur aan stroom. Een heerlijk moment voor de luxe energie-sporter met een wedstrijdmentaliteit. Kijk nou, het verbruik lag hoger dan een dag eerder. Wat was de oorzaak? De deuren op zolder open laten staan, te lang gedoucht, de afwasmachine laten draaien? Wacht... eergisteren hadden we visite en piekte de thermostaat urenlang op een riante 19 graden. Geen zorgen.

In een kwart miljoen sociale huurwoningen krijgen de staafdiagrammen van de energielevancier een minder gretige ontvangst. Want hoe de huurders hun gedrag ook aanpassen, de

Huurders veroordeeld tot stumperlabels als E, F en G

standen laten zich nauwelijks beïnvloeden. De warmte vliegt via kieren, enkel glas en slecht geïsoleerde muren en daken de huizen uit.

Een serieus probleem, omdat in de slechtst geïsoleerde corporatiewoningen vaak mensen wonen die het financieel toch al moeilijk hebben. Nul-op-de-meter-woningen vallen hen zelden toe.

Voor deze pechvogels zit er niets anders op dan wachten tot de woningcorporatie een datum prikt voor verduurzaming. Dat kan jaren duren, vooral bij arme corporaties. Al die tijd zijn de huurders veroordeeld tot stumperlabels als E, F en G en hoge energienota's. Zo oneerlijk is het.

Het is niet zo dat de corporaties niks doen. Integendeel.

Gezamenlijk hebben ze besloten om het tempo voor het isoleren van woningen omhoog te gooien naar 30.000 per jaar. De rijkere corporaties maken extra vaart. Ook is er een beetje huurverlaging afgesproken voor tochtige huizen. Maar dat heeft vooral effect bij hoge huren, lees: in de particuliere verhuur. Verder zijn er energietoelagen en een tijdelijk energieplafond, maar daarna houdt de hulp op.

Daarom is het mooi dat De Nederlandsche Bank (DNB) maandag in de bres sprong voor deze groep. DNB adviseert de overheid om steunregelingen zo op te tuigen dat corporaties die wrakke huurwoningen willen verduurzamen eerder aan de slag kunnen dan andere verhuurders of woningeigenaren. Zet deze corporaties op voor-sprong in de strijd om vakmensen en bouwmaterialen, is de boodschap.

Voor de overheid zit daar ook een voordeel aan. Het collectief opkalfateren van grote aantallen slechte woningen brengt de nationale besparingsdoelen immers sneller dichterbij dan huisje-na-huisje.

Tegelijkertijd bepleit DNB een prijsplafond 2.0, dit keer gekoppeld aan inkomen. De rijkere zijn in de DNB-adviezen dus twee keer het bokje. Oneerlijk? Och. De kansen keren eens.

IRENE OVERDUIN
commentaar@lc.nl

gurbe

Dat bart op grutte skaal

Suïcidetaboe doorbreken op het podium

Suïcidale gedachten: bijna iedereen kent (dichtbij of ver weg) wel iemand die ermee geworsteld heeft. Toch praten we er meestal niet over. Theatercollectief 't Verskil in Leeuwarden wil dit taboe doorbreken met de voorstelling *Poging nr 2937*.

TEKST INES JONKER
FOTO'S HOGE NOORDEN/JACOB VAN ESSEN

„Stomme trut, hoe kon je dat nou doen?”
„Ik weet het niet.”
„Ik was heel erg bezorgd om je.”
„Sorry.”
„Nee je hoeft geen sorry te zeggen. Wat kunnen we doen om je te helpen?”
„Naar me luisteren?”
„Maar dat doe ik toch?”

Het is donderdagavond bijna doodstil in de repetitieruimte in gebouw De Doas in Leeuwarden. Alle aanwezigen – acteurs, regisseurs, muzikanten – luisteren ademloos naar de indringende dialoog tussen Karianne en Freddy.

Zij heeft net een poging tot zelfdoding gedaan, haar omgeving is zich lam geschrokken. Hoe ga je hiermee om, als vriendin, vriendje, ouder, collega, hulpverlener? Het publiek voelt hun onmacht.

„Nee, geen licht onderwerp, wel belangrijk”, beaamt Frank Elsdijk (34) uit Leeuwarden, docent social work en samen met Carolien Tiedema (31) regisseur van de voorstelling. „De meeste mensen hebben in hun omgeving weleens meegemaakt dat iemand suïcidale gedachten had. Dat komt veel meer voor dan je denkt. Maar als je dit weet, hoe reageer je daar dan op?”

Hulplijn 113 zegt dat het goed is om te praten. Elsdijk: „Maar hoe doe je dat dan? Hoe luister je naar zo'n verhaal als je zelf helemaal niet kan voorstellen dat je er ooit een einde aan wil maken? Wij denken dat in zo'n gesprek, als je er al over durft te beginnen, woorden soms tekortschieten.”

Met verscherpte kaartverkoop kiest Heerenveen voor veiligheid

SANDER DE VRIES

HEERENVEEN SC Heerenveen heeft strenge restricties voor de kaartverkoop van de kwartfinale voor de KNVB-beker tegen Feyenoord.

Seizoenkaarthouders kunnen hun eigen kaart terugkopen voor het bekerduel met de Rotterdammers. Verder kunnen clubkaarthouders die dit seizoen minimaal één wedstrijd in het Abe Lenstra-stadion hebben bezocht, een ticket bemachtigen voor de kwartfinale.

Twee uitzonderingen. Heerenveen-supporters met een clubkaart die alleen naar de derby tegen SC

Cambuur zijn geweest, komen niet in aanmerking voor een kaart. Dat geldt ook voor de komende thuiswedstrijden tegen RKC Waalwijk en Ajax. Heerenveen wil het risico niet nemen dat Feyenoorders eerst kaarten voor deze duels kopen, zodat ze bij de bekerwedstrijd kunnen zijn.

Uitbreiding van het uitvak is voor Heerenveen nooit een serieuze optie geweest. Het Abe Lenstra-stadion beschikt, om te beginnen, met een capaciteit van 1200 plaatsen al over een van de grootste uitvakken van de eredivisie. Voor pakweg twee extra vakken voor de Feyenoord-fans was een grote inzet van politie en stewards vereist.

Het openstellen van de volledige zuidtribune voor Feyenoord-fans, zoals op sociale media werd geopperd? Heerenveen had dan de eigen supporters op de zuidtribune een andere plaats in het Abe Lenstra-stadion moeten toewijzen. Los daarvan had de club dan 6200 Rotterdammers moeten herbergen. Voor Heerenveen was dat, zowel vanuit logistiek als veiligheidsopgave, een onmogelijke opdracht.

De maatregelen zorgen wel voor een financiële streep door de rekening van Heerenveen, want een vrije kaartverkoop had hoogstwaarschijnlijk voor een bomvol Abe Lenstra-stadion gezorgd.

Krakers

Een meute woedende kleuters heeft vanochtend een leegstaande ruimte in het mfc in Burdaard gekraakt. De kleintjes bestormden het pand met loopautootjes, stepjes en skippyballen en wisten zo een deur te forceren. Wesley (5), die erg handig is met zijn pogostick, wist vervolgens binnen te komen waarna het hek van de dam was. Daarna barricadeerden ze de deuren van binnen. De kleuters legden hun eisen op tafel: pannenkoeken, ranja, patat en een gesprek met de wethouder over uitbreiding van de kinderopvang. Die konden ze niet verstaan, volgens Wesley sprak hij een soort 'middeleeuws Fries'. Een vertaler is inmiddels onderweg naar het mfc.

Karianne (Dorine Kliffen) en Freddy (Kars van Voorthuizen) praten over haar poging tot zelfdoding.

Vandaar dat de jonge makers besloten om een voorstelling te maken over mentale gezondheid en suicide. „Het gaat ons niet alleen om de mensen die zelf deze gedachten hebben, maar ook om de omgeving. Hebben we de tijd voor iemand met wie het niet goed gaat? Als iemand zijn been in het gips heeft, begin je daar makkelijker over dan over iemands psychische kwetsbaarheid.”

„Theater komt op een andere manier binnen dan een gesprek”, vult Tiedema aan. „Het is niet alleen tekst, ook beelden, muziek en spel.”

Elsdijk en Tiedema vormen sinds 2019 theatercollectief 't Verskil dat zogeheten 'participatief theater' maakt: improvisatietheater met sociaal betrokken amateurspelers, veelal kwetsbare mensen, die vanuit hun eigen ervaringen spelen. Met muziek, taal en fotografie worden onderwerpen be-

licht die iedereen aangaan. Tiedema: „Het is geen reguliere manier van theatermaken. We maken samen met de spelers de verhaallijn waarbij we snoepen van ieders ervaring.”

De zeven acteurs/muzikanten die in de voorstelling spelen, deden mee in eerdere producties of zijn 'geworven' bij netwerkpartners als Ixta Noa of het Netwerkcentrum Leeuwarden. Elsdijk: „Sommigen wilden graag zingen, dus zit er ook muziek in.”

Dorine Kliffen (31) speelt de hoofdrol, studente Karianne die in een uitzichtloze tunnel zit. „Een heftige rol ja, al went dat ook wel na een paar keer repeteren. Het is een heel leuke groep, het is laagdrempelig en je kunt geen fouten maken”, zegt de student social work. Ze vindt het belangrijk om dit soort thema's bespreekbaar te maken. Het onderwerp is voor haar dichtbij. „Ik heb een vriendin die verschillende pogingen heeft

gedaan, gelukkig zijn ze mislukt. Ik had niet het gevoel dat zij ergens terecht kon met haar verhaal, zelfs de crisisdienst had een wachtlijst. Ik probeerde een luisterend oor voor haar te zijn.”

Volgens Kliffen moet er meer gebeuren op het gebied van preventie. „En al die emoties moet je niet bij je houden. Ik hoop dat die boodschap overkomt bij het publiek.”

De theatermakers: „Wij hebben niet alle antwoorden. Wel hebben we iets te zeggen, te zingen, te spelen, te laten zien. We hopen op een betekenisvolle, verbindende avond die het gesprek opent.” Na de voorstelling is er een dialoog met het publiek.

Poging nr 2937 van theatercollectief 't Verskil is te zien op 17 en 18 februari in Theater de Bres en op 23 februari in theater Tromp in Leeuwarden, inloop 19.30 uur, aanvang 20 uur.

Campagne 'Ik ben er nog'

Aandacht vragen voor het belang van praten met jongeren over gedachten aan zelfdoding. Dat is het doel van de campagne die 113 Zelfmoordpreventie vorige maand lanceerde. Hierin staan drie jongeren centraal die zelf een poging tot zelfdoding hebben ondernomen. 'Praten redde mijn leven', luidt hun boodschap.

De campagne verwijst naar de 'VraagMaar online training' over suicidepreventie bij jongeren. Die biedt inzicht in hoe suïcidale gedachten bij jongeren ontstaan, hoe je het gesprek kunt aangaan en welke rol je kunt spelen in het vinden van de juiste hulp.

Uit onderzoek blijkt dat ruim 1 op de 5 jongeren weleens aan zelfdoding heeft gedacht. In 2021 pleegden 56 jongeren tot 20 jaar en 237 jongeren tussen de 20 en 30 jaar zelfmoord. Dat zijn gemiddeld 5 jongeren per week.

Hulp nodig? Bel 0900-0113 of chat online op 113.nl (24 uur per dag en 7 dagen per week).

Keramiekroof: 'Ze vinden er in China wel een klant bij'

JOEP VAN RUITEN

LEEUWARDEN De roof uit Keramiek-museum Prinsessehof in Leeuwarden, in de nacht van zondag op maandag, past in een golf aan museumbraken in Europa. Dat zegt 'kunstdetective' Arthur Brand.

Met groot gemak somt de onderzoeker en kunsthistoricus vergelijkbare voorvallen op, in Noorwegen, Zweden, Engeland, Spanje, Frankrijk. „Sinds 2010 is een groepering op tournee door West-Europa die specifieke Chinese kunstvoorwerpen steelt, vooral jade en keramiek.”

Bij kunstroven denken we meestal aan schilderijen gemaakt door internationaal bekende kunstenaars, schetst Brand. „Je denkt aan unieke

'Handelaren China werken samen met criminelen in Europa'

voorwerpen die niet makkelijk doorverkocht kunnen worden. Behalve aan criminelen die ze willen gebruiken als onderpand, als betaling aan andere criminelen, of om later strafvermindering te krijgen.”

Bij keramiek geldt een ander verhaal. „Dat zijn vrijwel nooit unica, maar voorwerpen die in serie zijn gemaakt en waarvan vaak geen data zijn opgeslagen. Een gestolen vaas is

daardoor moeilijker te herkennen en te traceren, maar makkelijk te verhandelen. Helemaal als ze naar China worden gebracht, waar de taal anders is en niet alles even goed is geregistreerd.”

Volgens Brand hangt de interesse van criminelen voor Chinese kunstvoorwerpen samen met de toegenomen economische en politieke macht van China wereldwijd. „In de negentiende eeuw zijn veel waardevolle voorwerpen uit China verdwenen, door verkoop, maar ook door roof. Sinds China een wereldmacht is, is de opstelling van de Chinezen agressiever: ze willen hun erfgoed terug.”

Brand vertelt dat de Chinese regering druk uitoefent op veilinghuizen om voorwerpen die ver-

moedelijk zijn geroofd niet te veilen. „Dat kan keihard gaan. Ze vinden dat China er recht op heeft. Die houding druppelt door. Als de regering al iets belangrijk vindt, dan vinden rijke zakenlieden dat ook. Het vermoeden bestaat dat hierdoor de belangstelling voor Chinese antiquiteiten is toegenomen.”

Tot dusver is weinig van de in Europa geroofde voorwerpen teruggevonden. „Waarschijnlijk zit er een netwerk achter waarbij Chinese handelaren samenwerken met Europese criminelen. Ze werken niet op bestelling, maar weten dat er een markt is en dat het lastig is om vast te stellen of iets geroofd is. Ze weten dat er vraag is en vinden er in China een klant bij.”

Wat betreft de roof uit het Prin-

cessehof kan het natuurlijk ook anders zitten, oppert de onderzoeker. „Het kan ook zijn dat het werk is van plaatselijke criminelen, een paar Friezen die iets denken te kunnen verdienen. Als die groep banden heeft met China zie je de voorwerpen niet meer terug. Als er geen banden zijn, dan zouden ze nog weleens kunnen opduiken.”

Het is niet fair om te zeggen dat het museum zijn zaak beter op orde had moeten hebben, zegt Brandt. „Niet alle musea beschikken over budget om een monumentaal pand tot in de puntjes te beveiligen. Daar komt bij: je kunt een museum niet in Fort Knox veranderen. Als criminelen naar binnen willen, dan komen ze binnen. Desnoods gewapend.”